

Напевне, це і був він, Нінин бог. Непрошений, він явився мені надвечір на озері Гарда, ковзнувши довгою тінню й важко сівши на воду. Піф одразу пожбурив у нього скибкою багета, він хотів потрапити йому на спину, щоби той потім довго вигинав шию, дістаючи смаколик, — у дитинстві ми, пам'ятаю, робили так само, — але поцілів точно в голову, птах навіть не встиг схопити хліб на льоту. Він із докором глянув своїм оком-гудзиком, а тоді, прицмокуючи, вийняв хліб із води, заковтнув, закинувши голову, і поплив геть, загрибаючи ліниво широкими лапами.

Я навіть нічого в нього не попросив.

Я хотів би попросити знайти пошвидше Нелю Дмитрівну, хотів би добрий нічліг, нормальну вечерю й теплу ніжну жінку, з якою можна довго лежати в сяйві місяця, що його відбиває вода озера вночі й наповнює ним весь простір, таку, котра сяяла б мені сама, як озерна вода чарівної ночі, таку, котру хотілося б узяти за дружину, хотілося б обійняти й не відпускати ніколи чи принаймні до ранку. І ще спокою та миру всім тим, кого я не вберіг, де б вони тепер не були. Хотілося когось, щоби любити, так само сильно, як тих, кого любив давно, коли я ще когось любив. Але я не попросив нічого.

— А ти, Піфе? Що ти хочеш? — спитав я.

— Нічого, — відповів Піф і одразу ж додав: — І попісяти.

••••(*^.*^*)••••

— Так от, бог — це є біла пташка! — таке було найважливіше знання, яке Ніна винесла зі свого першого шкільного уроку. Я тоді ходив до школи вже два роки, й між нашими першими досвідами, відтак, пролягла прірва: мій перший урок був змазаний, присвячений якійсь непевній перспективі стати жовтенятком, піонером, комсомольцем і комуністом,

ніхто вже не знав, до чого ці слова й що вони, по факту, означають, крім зірочки з Леніним і червоної краватки; зморена перша вчителька радше думала, що більшість із нас стане злочинцями й наркоманами, дехто — чесними землеробами, а найкращі — безнадійними інженерами, котрі лагодитимуть «жигулі» і старі крадені «ауді» в гаражах, чи археологами, котрі прилаштуються врешті де-небудь в охороні, чи іншими фізиками-ліриками з підпитими обличчями, і в принципі не далека була від правди — такі були часи. Ніна ж, перше покоління школярів у новій незалежній Україні, схопила гребінь хвилі оптимізму й піднесення, а також християнського відродження. У коси їй було вплетено стрічку зі жмутиком червоної, правда, трошки ще зеленої, калини. Її перший урок називався «Національні цінності та християнська етика».

Ми сиділи на бетонних залишках старої, битої паводками набережної, над рікою, і їли пізній агрус. Ніна була в голубій полотняній сукенці в дрібну смужку, сукенка була зовсім як джинсова, і це для Ніни було дуже важливо. Якби дозволила Неля Дмитрівна, Ніна пішла б у цій сукенці й на лінійку. Натомість на лінійці вона була вбрана в тонку вишиванку й червону спідничку. І вишиванка, і спідничка в комплекті з хвостом і хитрою рудою мордою насправді складала костюм Лисиці з казки «Лисиця і Журавель», який рік тому організувала для Ніни моя мама, але радянська шкільна форма того року була негласно заборонена, а костюм Лисиці був дуже українським, Неля Дмитрівна віддерла хвоста — і по всьому. Із вікна я бачив, як Ніна з мамою повертаються з лінійки. Спідничка була закоротка, бо Ніна сильно виросла за рік. Мене це обурювало. Кілька днів тому, коли ми втекли на ріку за дачі купатися, вилізши з холодної води, Ніна лягла на мене зверху, щоб зігрітися, випроставшись

на сонці, — дрібне каміння на березі залишало на її надто тонкій шкірі маленькі синці, і так Неля Дмитрівна знала, що вона ходить на річку, хоч робити цього було не можна, — у мене нарешті вперше встав, і після цього я вирішив, що між нами з Ніною є якийсь особливий зв'язок, що вона більше моя, аніж будь-чия ще.

— Яка пташка? — запитав я.

— Біла ж, — упевнено відповіла Ніна, вона завжди була певна всього, що знала, — будь-яка біла пташка. Оце і є бог.

— І курка?

Ніна замислилася ненадовго, а тоді сказала:

— Ні, курка ні. Що ти дурне таке кажеш? Подумай сам: де курка, а де бог.

Таким було її уявлення про високе.

•°°•(*^.*^*)•°°•

До перших шкільних днів повернулися в місто Мікі та Оскар. У нас були для них новини: у мене встав, а Ніна пішла до школи, і ще їй призначили МРТ, і вона казала, що це наче побувала в космічній капсулі, правда, нічого в неї в голові так і не знайшли.

Мікі проводив літо в селі в якихось далеких родичів, і якщо знехтувати садово-городніми роботами та обов'язком випасати корови, котрих Мікі боявся, це було найкраще, що могло статися з будь-ким із нас у десять. У селі, ближче до природи, усе було природніше й сміливіше. Цього літа Мікі вдалося не тільки прилаштуватися спати разом зі своєю двоюрідною сестрою, котрій було майже чотирнадцять, але й запхати пальці їй у піхву. У неї там уже було волосся — жорстке, як дріт, казав Мікі, і таке ж волосся під пахвами, і вуса, справжні вуса пробивалися над верхньою губою, яку

Мікі так мріяв обсмоктати, — а загалом до подібних його спроб ставилася вона поблажливо, радше як до прикрих, але милих каверзів улюбленого молодшого брата з міста, аніж як до пестоців. Мікі запевняв нас, що одного разу вона навіть кінчила від таких його експериментів, а Оскар сміявся й казав, що вона знати не знає, що це таке, що такі жінки, від землі, приземлені жінки, котрі не знають віршів і не чули ніколи ніякої зарубіжної музики, окрім болгарської та польської, не кінчають узагалі. З усім, що я знаю про жінок тепер, я сказав би йому, що все відбувається якраз навпаки, але я вже більше нічого не можу йому сказати.

Оскар того літа прочитав «Сто років самотності», і «Нудоту», і «Мартіна Ідена», і все здавалося йому без сенсу, кожна миттєвість була йому нездійсненною досконалою миттю, уже втраченою, уже проминулою; усе, що ставалося, казав він тоді, усе, що ми можемо здобути, чого досягти, — усе зайве, не лишить сліду в нашому подальшому шляху, — хай би як були сформовані, зруйновані чи понівечені, одного дня ми ні з чим підемо далі, і все-все лишиться позаду, засипане пісками пам'яті. Так він і казав: «Піски пам'яті». Багато років по тому, коли русло ріки рівнятимуть бульдозери, а старі вантажівки підвозитимуть купи піску, щоби на них, змішаних із гравієм і укріплених арматурою, класти нову набережну, Ніна на балконі з Піфом на руках, у тонкій сукні, заправить за вухо вогненне пасмо й скаже раптом: «Піски пам'яті». Ось це що. Ось як вони з'являються насправді.

— «Підемо далі» — це підемо куди? — питала Ніна, коли Оскар висловив нам усі свої нові складні розуміння життя. Він не знав тоді, що їй відповісти, ще тоді не вмів передати це словами.

Того вересня, коли Ніна розповідала про МРТ і всі ми були такі розчаровані тим, що в неї так нічого й не знайшли, Оскар сказав, що в нього є в голові тромб, і одного дня цей тромб відірвется й рушить течіями судин, доки одну з них не перекриє. На тлі таких різних новин, а особливо на тлі піхви Марії, двоюрідної сестри Мікі, і минулості всього суцього, котру вперше відчув і ословив Оскар, моя ерекція не викликала ні в кого ніяких особливих емоцій, Оскар тільки й сказав: «Значить, ти все-таки не педик»; і так я дізнався, що до того він, можливо, думав, що я педик. Це було зовсім несправедливо — Оскар був на два роки старший за нас із Мікі, та і його мати постійно ходила по квартирі гола, ясно що в нього давно вже постійно стояв, хотів він того чи ні, а Мікі взагалі їздив у село. У мене ж були десь позичені матір'ю каталоги товарів, де траплялися сторінки з демонстрацією білизни на людях — добротної домашньої білизни на добротних польках — і Ніна.

Усе, що ставалося з нами — після школи й уроків ми сиділи над рікою, не за дачами, а в місті, там, де ріка була стрімка і мілка, і що-небудь їли: агрус, груші, іноді просто грубий білий хліб, а ще моркву й затвердлі, остиглі сирники. За нами височіли багатоповерхівки, де ми жили й де жили наші різні родичі. Від міста нас відділяло тролейбусне депо й закинута промзона, зате нам близько було до дач і заплави на річці за ними. Було все ще спекотно, вересень стояв сухий, але вже скоро з-за гір мали надійти безкінечні дощі. Було зовсім не шкода думати, що незабаром усе це зникне, згине внікуди, засипане піском, і не матиме для нас жодного значення, а ми підемо далі — байдуже, зрештою, куди, головне, щоби подалі звідти.

Кожне літо, кожен наступний вересень, кожен наступний рік були такі самі ще довго. Восени і взимку, коли падав дощ,

ми безкінечно сиділи так само в кімнаті Ніни або в Оскара, говорили і їли, або Оскар грав, а сонячними холодними днями або коли випадав сніг, виходили тинятися в центр, через базар до автостанції й далі, до старих площ, де в мовчанні тихо розминалися з такими самими групами дітей і підлітків, або ще з виснаженими, байдужими дорослими — такий тоді був світ, вовчий, непривітний, бідний, складний — на виживання. Усі збивалися в зграї, і наша зграя: я, Мікі, Оскар і Ніна — була така сама, як зграї інших. Що я хочу сказати — уже тоді світ не здавався нам сповненим чудес, і ми не мали супроти цього ніякої зброї. Оскар щороку краще й краще грав на гітарі й фортепіано, читав і писав сам — короткі, пронизливі тексти, у них не було страху, але було відчуття якоїсь приреченої кі-нечності всього, ніби він щось знав, знав і не хотів би знати.

**Вулиці залиті рожевим світлом, на моїй футболці
напис «deceased», краплі крові перетворюються
на троянди.**

**Моє серце м'яке і чорне, усередині нього ув'язнений
білий вогонь, усередині тіла, всередині світу.**

**Там море, там водорості, ніби волосся, там теж
колись було місто.**

**Моя зірка п'ятикутна і коло навколо неї. Сон —
промені, біль — промені, щастя — промені.**

Дай нам життя, мій прозорий брате.

Так писав Оскар, Ніна слухала ці вірші, схиливши голову набік, вогненне її волосся ніби саме променіло тим рожевим світлом, яким мали бути залиті вулиці.

•°°•(*.Λ.Λ*)•°°•

Ніна майже не ходила до школи, уже за перші два роки вона з'ясувала, що нічого цікавого для неї там немає — читати, писати й рахувати вона вивчилася дуже рано, перед нашим із Мікі першим шкільним роком Оскар на правах старшого взявся освічувати нас, а Ніні просто не було куди дітися, тож і вона потрапила під роздачу. Свого часу так само Оскара вчили його батьки — мати-бухгалтер і батько-нотаріус були на тлі всіх наших сімей справжніми інтелектуалами, і Оскар був найдобанішою дитиною в багатоповерхівках. Їм просто весь час не щастило з працею, і так вони не могли нікуди з'їхати. Мати Оскара дуже хотіла другу дитину, але чомусь ніяк не виходило, удома в Оскара були платівки й книги, відеомагнітофон, фортепіано, батько й мати розмовляли з ним — розмовляли як із рівним, як із людиною. Моя мати була кухарем у дитячому садку, у нас завжди було що поїсти, мої кишені були напхані чищеними морквами, холодними сирниками, а в хороші тижні навіть липкими дешевими шоколадними батончиками. Тут же, у багатоповерхівках, жив, а потім і помер, мій німий дід, а баба померла ще до того, як я народився.

Неля Дмитрівна торгувала овочами, а пізніше пересіла на касу в міні-маркеті, на який оперативно перетворили овочевий магазин. Баби чи діда в Ніні не було.

Мікі мав чудесну велику родину, переважно розселену по навколишніх селах, до його батьків постійно приїздили брати, сестри, свати, братові й зовсім незрозумілі люди, усі вони пили, розважалися, багато сміялися й любили одне одного. Марія, на жаль, не приїздила ніколи. Батько його постійно трудився: то ганяв авта з закордону, то розпоряджався бригадами, котрі робили евроремонт, — і вони жили в багатоповерхівках, бо лише там могли дозволити собі справді велике помешкання на всіх своїх гостей.

Замість школи Оскар давав Ніні добрі книжки, але улюбленою в неї лишалася «Інтерв'ю з вампіром».

— Вигадки про педиків і кровопивць, — коментував Мікі.

Сам він читав тоді «Так казав Заратустра», бо її читав раніше Оскар, і, присягаюся, розумів там не більше, аніж що робити з піхвою Марії: уже два літа поспіль він нікуди так і не просунувся від запихання пальців, тим часом Марії належало вступати до університету й переїхати відтак жити до міста — і, як планували її батьки, не до нашого, а до нормального міста, і всі ми були одностайні в тому, що звідти вона в село більше не повернеться, якщо вона бодай трошки сповна розуму.

— Це не вигадки, — казала Ніна, — це книга про любов і безкінечну самотність. Ніхто не може бути настільки самотнім як той, хто набув змоги жити вічно.

Оскар не казав нічого, але видно було — він задоволений з такого ходу її думок. Одного літа він раптом почав курити, хоча ніколи до того цим не цікавився; його батько залишав дорогі тоді цигарки «Кемел» удома й ніколи не помічав, якщо пачка, бува, й зникала звідти чи звідси. Ні в кого в нас, окрім Оскара, не було ані цигарок, ні батька.

Такими мені й хотілося би запам'ятати цих людей, не знати про них нічого потім, бо те, що довелося дізнатися, було геть не тим, на що вони заслугували.

Оскар, уже в п'ятнадцять несподівано сформований, широкоплечий і тонкий, сухий, жилавий, у кишені його завеликих і тим особливо принадних джинсів завжди була якась книжка, він безкінечно димів і примружував очі, бо мав поганий зір, але окулярів не носив.

Ніна, гнучка й біла, зростом майже наздогнала тоді Оскара, сіроока, з гострими вилицями й також гострими, якимись

трагічними рисами обличчя, різка й проста в усьому, така, що завжди говорила, як думає, і запитувала, коли не розуміє, — мені здавалося, це мало бути виявом внутрішньої сили, але було тільки маркером крихкості.

Мікі, Микола за свідоцтвом про народження, бо не було такого імені — Миколай, Мікі, котрий першим із нас дістався справжньої піхви, Мікі, котрий першим прагнув з усіма сперечатися і єдиний із нас, котрий хотів сміятися й котрого вабили різні дурні витівки, єдиний, хто мав у собі цю силу життя, — йому не пощастило зі зграєю, бо ніхто з нас не був веселий.

І я — про себе я особливо не волів би нічого знати опісля того літа, бо все, що почалося, не закінчилося нічим добрим або навіть не закінчилося нічим узагалі.

Тепер я думаю: дитинство — це час, коли тобі здається, що з тобою нічого не відбувається, хоч насправді саме до того, як усе почне справді відбуватися, з тобою стається якраз усе найважливіше. Уперше я подумав про це ще того нашого останнього травня, спекотного травня, до Інтернету, до Марії, до від'їзду Нелі Дмитрівни, до всього іншого, що нас, зрощених, збитих у зграю в дитячій любові і єдності, роз'єднає й розгубить.

Немає таких слів, щоб описати, як сильно ми всі любили одне одного — не тому, що одне одного вибрали, але просто нам більше нікого було любити, ні з ким було все своє розділити. Ніяких дітей, окрім нас, у тих трьох багатоповерхівках не було. Ми лишалися разом із найменшого віку — Оскар стверджував, що він пам'ятав, як народилася Ніна, і Неля Дмитрівна немовлям виносила її на подвір'я, сповиту, і клала на лавку, а сама поверталася додому щось там готувати.

Ми не мали вибору — але вибору тоді не мав ніхто й ні в чому. Іноді мені здається, що більше вибору ти маєш,

то менше любові, найчистішої, найсильнішої, тобі залишається.

Потім упродовж життя ми вибирали різні речі, і ніколи не можна було сказати навіть, був той чи інший вибір вдалий чи ні, — але переважно кожен такий вибір був трагічний.

В останній вечір, перед тим як із нами почало ставатися все й одразу, ми сиділи на уламках бетону, і річка під нами була повесні тонка й виблискувала в сутінках. Ми щойно завершили навчальний рік, передостанній для Оскара, останній для Марії, в існуванні якої ми всі тоді вже сумнівалися, але, як виявилось, дарма.

У мене знову стояв. Я з жалем згадував час, коли він іще не вставав, бо тепер це ставалося щоразу, як Ніна була поруч, а Ніна була постійно. Та й коли не була — у школі варто було мені схвилюватися з якогось приводу, вийти до дошки й добре відповідати чи просто захопитися й заспішити з розв'язанням задачі, яка вдавалася, — я одразу на хвилі малого успіху згадував усе найкраще в житті, і всім найкращим була Ніна. І в мене вставав. Це спричиняло багато незручностей.

Вона носила довгі майки й джинсові шорти, і вогненне її волосся трошки зблякло, повітлішало і було тепер як чисте призахідне сьайво. Кістки в неї були такі тонкі, а шкіра така біла, що вона скидалася на крихку старовинну ляльку, з якогось невираженим смутком у рухах, з неявним запитанням у сірих очах. Ніна фарбувала в чорне нігті на руках і ногах: ми крали для неї лак на базарі, а пипки її невеличких, акуратних грудей стирчали — Мікі називав їх каченятами. Уся вона була гладенька й шовковиста, полірована літнім світлом Ніна, я пригадував собі жорстке волосся, що в її віці мала, за словами Мікі, навколо піхви Марія, і не вірив, що й у Ніни може бути так само.